

О.В. Шлапак (Інститут економіки та прогнозування
НАН України, м. Київ, Україна)

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ І МОЖЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ВІТЧИЗНЯНОГО М'ЯСНОГО СКОТАРСТВА В УМОВАХ СОТ

У статті на основі аналізу ефективності рівня тарифного захисту вітчизняного м'ясного скотарства після вступу до СОТ виявлено несиметричність режимів захисту внутрішнього ринку м'яса великої рогатої худоби (ВРХ) України та більшості країн-імпортерів м'яса ВРХ і країн, що розвивають власне м'ясне скотарство. Обґрунтовано необхідність проведення моніторингу ринку м'яса ВРХ з метою вчасного виявлення загроз для вітчизняних виробників внаслідок зростання імпорту й обґрунтування доцільності застосування надзвичайних механізмів СОТ для усунення цих загроз.

Ключові слова: тарифний захист, нетарифне регулювання, ввізне і вивізні мито, м'ясо і м'ясопродукти, ринок яловичини.

Табл. 3. Рис. 1. Літ. 14.

А.В. Шлапак (Інститут економіки і прогнозування
НАН України, г. Киев, Украина)

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ И ВОЗМОЖНОСТИ ЗАЩИТЫ ОТЕЧЕСТВЕННОГО МЯСНОГО СКОТОВОДСТВА В УСЛОВИЯХ ВТО

В статье на основе анализа эффективности уровня тарифной защиты отечественного мясного скотоводства после вступления в ВТО обнаружена несимметричность режимов защиты внутреннего рынка мяса крупного рогатого скота (КРС) Украины и большинства стран-импортеров мяса КРС и стран, которые развивают собственно мясное скотоводство. Обоснована необходимость проведения мониторинга рынка мяса КРС с целью своевременного выявления угроз для отечественных производителей в результате роста импорта и обоснования целесообразности применения чрезвычайных механизмов ВТО.

Ключевые слова: тарифная защита, нетарифное регулирование, ввозные и вывозные пошлины, мясо и мясopодукты, рынок говядины.

O.V. Shlapak (Institute for Economics and Forecasting of the National
Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine)

PROBLEMS IN THE DEVELOPMENT AND OPPORTUNITIES TO SUPPORT THE NATIONAL MEAT CATTLE-BREEDING UNDER THE WTO CONDITIONS

The article basing on the efficiency analysis of the tariff protection level of Ukraine's meat cattle-breeding after the country's accession to the WTO reveals the asymmetry between the national protective measures aimed at the domestic cattle market and the measures of the major cattle importers and also of those countries which are developing extensively their cattle-breeding sector. The necessity of monitoring the beef market in order to timely reveal the threats to national producers due to the increased imports is grounded along with the expediency of applying safeguard actions.

Keywords: tariff protection; non-tariff regulation; import and export duties; meat and meat products; beef market.

Постановка проблеми. Після вступу України до СОТ у 2008 р. загострилася конкурентна боротьба з товарами іноземного виробництва на внутрішньому ринку м'яса і м'ясних продуктів України.

Аналіз останніх досліджень й публікацій. Проблеми розвитку вітчизняного ринку м'яса і м'ясопродуктів в умовах СОТ досліджені в працях Л.Ю. Волощенко [9; 10], І.В. Кобути [8], Т.О. Осташко [9; 10], Н.В. Сеперович [8] та інших. Проте ці автори зосереджували увагу переважно на проблемах державної підтримки тваринництва в умовах СОТ та на розвитку свинарства як галузі, що найчутливіше зреагувала на зниження тарифних і нетарифних бар'єрів для входження імпоротної продукції на вітчизняний ринок.

Метою дослідження є виявлення проблем і визначення можливостей захисту ринків вітчизняного м'ясного скотарства в умовах СОТ.

Основні результати дослідження. У ході проведеного дослідження зроблена спроба розв'язати проблему оцінювання рівня тарифного та нетарифного захисту ринку м'яса ВРХ в умовах СОТ; проведено порівняльний аналіз рівня тарифного захисту м'ясного скотарства України з рівнями тарифного захисту країн-чистих імпортерів м'яса ВРХ і країн, які розвивають власне м'ясне скотарство; представлено обґрунтування можливостей застосування заходів захисту ринку згідно із умовами СОТ, визначеними при вступі України до цієї організації.

Чинником, що може негативно впливати на розвиток вітчизняного м'ясного скотарства, є імпорт яловичини, телятини, м'ясних продуктів і субпродуктів ВРХ. Після вступу України до СОТ у 2008 р. рівень тарифного й нетарифного захисту ринків м'яса та м'ясних продуктів було суттєво знижено. Як і всі країни, що приєднуються до СОТ, Україна при вступі взяла на себе зобов'язання у 4 сферах: 1) доступу на ринок сільськогосподарських і продовольчих товарів; 2) державної підтримки сільського господарства; 3) санітарних і фітосанітарних заходів; 4) експортної конкуренції у торгівлі.

Послідовний аналіз зобов'язань за вищенаведеними напрямками торговельної й аграрної політики дозволить оцінити рівень захисту вітчизняного ринку продукції м'ясного скотарства, а порівняння з відповідними показниками країн, що є лідерами у світовому виробництві й торгівлі у галузі м'ясного скотарства, дасть можливість оцінити конкурентні позиції вітчизняних виробників на внутрішньому й зовнішньому ринках.

Оцінки рівня тарифного захисту. Україна зобов'язалася знизити середній тариф на продукцію сільського господарства з 13,84% до 10,66% від часу вступу у СОТ. Якщо на деякі групи сільськогосподарських товарів зниження ставок ввізного мита відбулося ще у 2005 р. (на попередньому етапі виконання зобов'язань із вступу до СОТ щодо зниження ставок), то на такі групи, як м'ясо та м'ясопродукти, молокопродукти, овочі й фрукти зниження ставок імпортного мита відбулося у 2008 р. після вступу країни до СОТ. Крім того, після вступу до СОТ використовується мито в адвалерному начисленні, тобто мито розраховується у відсотках до митної вартості товару. У табл. 1 представлені ставки митного тарифу на м'ясо ВРХ, які діяли до вступу у СОТ відповідно до Митного тарифу України, та ставки, які набули чинності із часу вступу. Як видно із табл. 1, чинні ставки імпортного мита на м'ясо ВРХ були встановлені на рівні зв'язаних ставок, визначених у розписі зобов'язань, що міститься у звіті Робочої групи із вступу України до СОТ [13], тобто на максимально дозволеному рівні.

Водночас, аналіз наведених у табл. 1 даних вказує на те, що рівень тарифного захисту ринку м'яса ВРХ після вступу до СОТ суттєво знизився, адже

проведені автором розрахунки середньої ціни 1 кг імпортованої продукції у 2007 р. (перед вступом у СОТ) показали, що фактично на кордоні застосовувалася специфічна ставка імпортного мита, яка була встановлена на рівні 0,6 євро за кг, а для деяких тарифних ліній – 1 євро за кг. Диференційована ставка імпортного тарифу для м'яса ВРХ ефективно захищала внутрішній ринок від імпорту дешевої неякісної м'ясної сировини. На жаль, після вступу до СОТ ставки митного тарифу по цих товарних групах стали однорідними.

Таблиця 1. Імпортні тарифи на м'ясо ВРХ до і після вступу у СОТ, % до митної вартості*

Вид і код товару згідно з Митним тарифом України	Імпортні тарифи до вступу у СОТ	Ставка, яка фактично застосовувалася	З'явані імпортні тарифи	Чинні імпортні тарифи
0201 М'ясо великої рогатої худоби свіже або охолоджене	10 %, але >0,6 €/кг	специфічна, 0,6 євро за 1 кг	15%	15%
0201209000 інші відруби необвалени: інші	1 євро за 1 кг		15%	15%
0201300000 обвалені	1 євро за 1 кг		15%	15%
0202 М'ясо великої рогатої худоби заморожене	10 %, але не менш як 0,6 євро за 1 кг	специфічна, 0,6 євро за 1 кг	15%	15%
0202209000 інші відруби необвалені: інші	1 євро за 1 кг		15%	15%
0202301000 обвалені: інші	1 євро за 1 кг		15%	15%

* складено на основі [3; 13].

Слід відзначити, що на розвиток галузі м'ясного скотарства в Україні вплинуло також більш суттєве зниження рівня ставок ввізного мита на свинину та м'ясо птиці (до 10–12%), які знаходяться у відносинах прямої конкуренції з м'ясом ВРХ і виграють конкурентну боротьбу на споживчому ринку країни завдяки нижчій ціні (у термінології СОТ вважається, що два продукти знаходяться у конкурентних відносинах, якщо вони є взаємозамінними на ринку або пропонують альтернативні шляхи задоволення одного й того ж споживчого попиту на ринку, а прислівник «прямо» характеризує близькість конкурентних взаємовідносин між продуктами [11]). М'ясо свинини й птиці домінує як на внутрішньому ринку, так і в обсягах імпорту м'яса та їстівних субпродуктів. Конкурувати з останніми може лише товарна група субпродуктів їстівних ВРХ, імпортні тарифи на яку були суттєво знижені після вступу в СОТ (рис. 1, табл. 1). У 2011 р. у загальній вартості імпорту м'яса та їстівних субпродуктів 55% склав імпорт свинини (160,6 млн. дол. США), 20,7% – м'яса та їстівних субпродуктів свійської птиці (60,4 млн. дол. США), 11,2% субпродуктів їстівних великої рогатої худоби (32,7 млн. дол. США), 8,3% – сала, свинячого жиру і жиру свійської птиці (24,2 млн. дол. США). Вартість імпорту м'яса ВРХ склала усього 1,4 млн. дол. США, тобто не перевищувала 0,5% від загальної вартості імпорту м'яса та їстівних субпродуктів.

Саме ринок свинини виявився найбільш вразливим до впливу імпортової продукції після вступу України до СОТ [9, 110–135]. У 2008 р. обсяги імпорту свинини зросли у 2,9 раза порівняно із попереднім 2007 роком. Хоча протягом 2009–2011 рр. обсяги імпорту свинини зменшилися, все ж вони лишаються майже вдвічі більшими, ніж до вступу країни у СОТ.

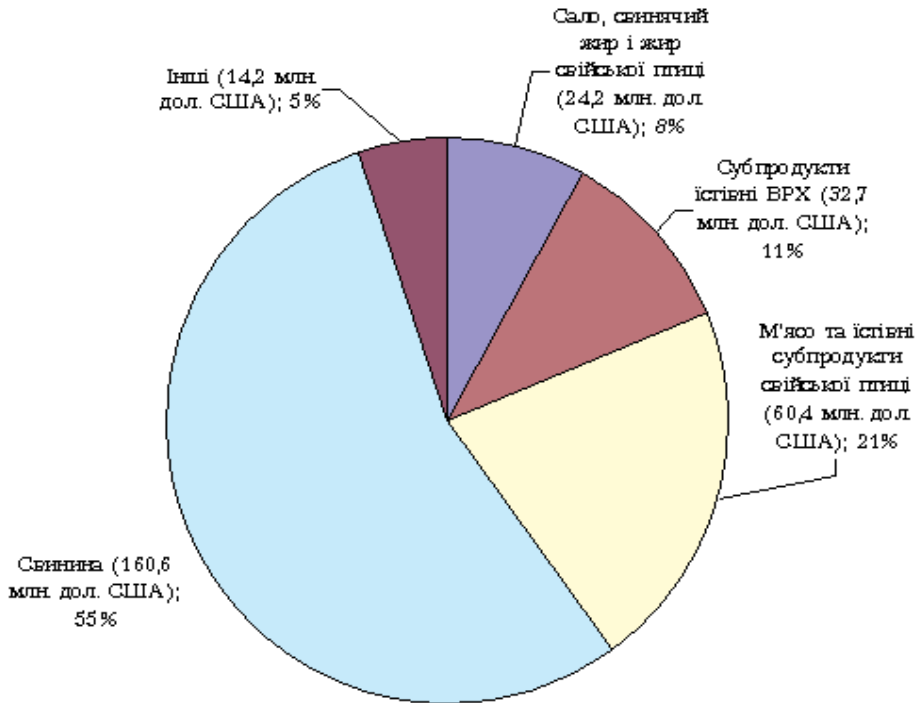

Рис. 1. Структура імпорту м'яса та їстівних субпродуктів в Україну у 2011 р., млн. дол. США, побудовано за даними [7]

Хоча Україна є (за винятком окремих років) нетто-експортером яловичини, обсяги її експорту незначні і географічно спрямовані тільки в один регіон – Російську Федерацію. Позиція країни як нетто-експортера м'яса ВРХ зумовлена не високим рівнем розвитку м'ясного скотарства, а навпаки, його депресивним станом і низьким внутрішнім попитом на яловичину й телятину, порівняно із споживчим попитом на курятину та свинину. Тому з огляду на перспективи розвитку м'ясного скотарства в країні, у тому числі й перспективи нарощування його експортного потенціалу, виникає питання щодо ефективності тарифного захисту ринку м'яса ВРХ, тобто щодо того, чи становитиме чинний в країні рівень тарифного захисту бар'єри для таких обсягів імпорту, які можуть зашкодити внутрішньому виробництву.

Т.О. Осташко оцінює поточну ефективність тарифного захисту ринку яловичини шляхом аналізу цінової конкурентоспроможності імпортованої яловичини на внутрішньому ринку України і приходиться до висновку, що морожене яловичина вітчизняного виробництва програє цінову конкуренцію імпортованій з Бразилії [10, 67–71]. Конкурентні позиції виробників яловичини на ринку утримуються тільки за рахунок специфіки споживчого попиту. З одного боку, м'ясо ВРХ знаходиться у більш дорогому ціновому сегменті, ніж м'ясо курей і свинина, тому користується обмеженим попитом. З іншого – споживач надає перевагу свіжому й охолодженому м'ясу, а імпортується переважно морожене.

Також Т.О. Осташко провів дослідження впливу зниження митного тарифу після вступу країни до СОТ на структуру пропозиції на ринку м'яса ВРХ. Відношення обсягів імпорту до обсягів внутрішнього виробництва протягом двох років після вступу країни до СОТ знаходилося в межах 3–8%, тоді як протягом двох років, що передували вступу до СОТ, – 3–7%. Таким чином, вплив від вступу країни до СОТ на галузь, що виробляє м'ясо ВРХ, не був помітним протягом перших двох років членства у СОТ. Протягом 2010 р. обсяги виробництва яловичини і продуктів з яловичини зменшилися майже на чверть (на 24,1%), в результаті попит на внутрішньому ринку формувався на основі зростання обсягів імпорту (імпорт цієї категорії м'яса і м'ясопродуктів зріс у 6 разів). Відповідно, різко збільшився показник відношення обсягів імпорту до обсягів внутрішнього виробництва – з 3,1% у 2009 р. до 23,3% у 2010 році. Проте можна погодитися з Т.О. Осташко, що ці негативні тенденції не слід однозначно списувати на наслідки лібералізації торговельних режимів в умовах СОТ [10]. Головний негативний чинник – це депресивний стан вітчизняного тваринництва.

Доповнимо наведені оцінки ефективності тарифного захисту ринку м'яса ВРХ в умовах СОТ порівняльним аналізом тарифного захисту м'ясного скотарства країн-чистих імпортерів м'яса ВРХ та країн, які розвивають власне м'ясне скотарство (табл. 2). Ринки цих країн захищені значно вищою ставкою ввізного мита, а у більшості країн – тарифною квотою. Відповідно до умов вступу у СОТ, Україна ж не має права використовувати тарифні квоти на сільськогосподарські товари (крім цукру-сирцю). Зокрема, ринки Митного союзу (МС) Росії, Казахстану та Білорусі захищені імпортною квотою, рішення щодо обсягів якої приймаються в МС щорічно. Так, у 2012 р. квота на імпорт свіжого або охолодженого м'яса ВРХ склала 32,52 тис. т, з яких 30 тис. т – квота Російської Федерації; а мороженого м'яса ВРХ – 546,4 тис. т, з яких 530 тис. тонн – квота РФ [6].

Після вступу Росії до СОТ і відповідних змін у торговельних режимах МС тарифні квоти будуть збережені. Обсяги яловичини, що потраплять у квоту, будуть обкладатися 15% митом, а обсяги поставки за рамками квоти підпадуть під загороджувальний тариф у 55%. Таким чином, ставка митного тарифу 15% для РФ буде преференційною, тоді як для України це зв'язаний тариф, який порівняно із захистом інших країн є «дискримінаційним». Як показує аналіз даних табл. 2, ринки більшості світових імпортерів і країн, що розвивають м'ясне скотарство, захищені більш високими ставками ввізного мита: Канади – 26,5%, Індії – 30%, Південної Кореї – 40%, Мексики – 20%, Китаю – до 25%, Японії – 50%. Ринок США захищений специфічним тарифом, а ЄС – комбінованим. Відомо, що неадвалерні ставки митного тарифу, такі як специфічна, змішана або комбінована, більш ефективні для захисту внутрішнього виробника в найуразливіші для нього періоди падіння цін на світових ринках. Таким чином, існує несиметричність тарифного захисту ринку м'яса ВРХ України та провідних світових імпортерів і країн, що розвивають скотарство, яка виявляється у: 1) нижчій ставці ввізного мита в Україні; 2) відсутності можливості для використання специфічних або комбінованих тарифів; 3) відсутності можливості диференціації розміру ввізного мита за тарифними лініями.

ми всередині товарної групи, що використовується країнами світу для обмеження імпорту дешевої низькосортної продукції; 4) відсутності можливості квотування імпорту.

Таблиця 2. Імпорتنі тарифи на м'ясо ВРХ провідних світових імпортерів та експортерів м'яса*

Країна	Тарифи режиму найбільшого сприяння, 2011 [6]	
	0201 М'ясо ВРХ свіже або охолоджене	0202 М'ясо ВРХ морожене
Аргентина	10%	10% або 12% залежно від тарифної лінії
Австралія	0%	0%
Бразилія	10%	10%
Канада	26,5%	26,5%
Китай	12% або 20% залежно від тарифної лінії	12% або 25% залежно від тарифної лінії
Єгипет	0%	0%
ЄС	Комбінований: від 12,8%+141,4 €/ЮСкг до 12,8%+303,4 €/ЮСкг	Комбінований: від 12,8%+141,4 €/100кг до 12,8%+304,1 €/ЮСкг
Індія	30%	30%
Японія	50%	50%
Республіка Корея	40%	40%
Мексика	20%	25%
Нова Зеландія	0%	0%
США	Адвалерний або специфічний залежно від тарифної лінії: 4%, 10%, 26,4%; 4,4 центи за кг.	Адвалерний або специфічний залежно від тарифної лінії: 4%, 10%, 26,4%; 4,4 центи за кг.
Україна	15%	15%
Митний союз Росії, Казахстану, Білорусі	Специфічний: 15%, але не менше 0,2 євро за 1 кг, на субпродукти – 25%, але не менше 0,35 євро за 1 кг.	Специфічний: 15%, але не менше 0,2 євро за 1 кг, на субпродукти – 25%, але не менше 0,35 євро за 1 кг.
Після вступу Росії до СОТ	15% на туші та напівтуші, на інші – 55%; субпродукти ВРХ – 20%, але не менше 0,2 євро за 1 кг.	15% на туші та напівтуші, на інші – 55%; субпродукти ВРХ – 20%, але не менше 0,2 євро за 1 кг.

* складено на основі [5; 12; 14].

Слід відзначити, що деякі країни – лідери світового експорту або імпорту мають низькі ставки ввізного мита. Це країни, що не мають можливості розвивати власне скотарство через неможливість забезпечення кормами власного виробництва (Єгипет) та країни, що через природні умови мають конкурентні переваги на світових ринках, які ще більше зміцнилися після зростання світових цін на яловичину (Австралія, Нова Зеландія, Аргентина, Бразилія). У переговорах Доха-раунду СОТ Австралія очолює Кернську групу країн, які найбільш послідовно відстоюють лібералізацію торговельних режимів. Однак, в Австралії надзвичайно суворі карантинні вимоги, а Нову Зеландію часто критикують члени СОТ за її жорсткий санітарний і фітосанітарний режим. Тобто за необхідності ці країни використовують нетарифні методи захисту ринку.

Нетарифні методи захисту – одна з 4 сфер регулювання торгівлі сільськогосподарськими товарами, щодо яких Україна взяла зобов'язання перед СОТ. Зокрема, у звіті Робочої групи із вступу України до СОТ зафіксовано відмову України від застосування мінімальних імпорتنих цін [13]. У 2006 р. в ході адаптації національного законодавства до вимог СОТ норма, що передбачала

можливість використання мінімальних імпорتنих цін як індикатора для здійснення державних інтервенцій на внутрішньому ринку для підтримки виробників, була виключена із Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» [2]. Україна зобов'язалася у майбутньому не застосовувати також імпорتنі квоти, які є ефективним заходом захисту внутрішнього ринку. В ході переговорів була досягнута домовленість про відмову від застосування заборон на імпорт м'яса великої рогатої худоби, відповідні зміни були внесені у Закон України «Про ветеринарну медицину» [1].

Отже, Україна не має можливості захищати вітчизняне м'ясне скотарство імпортними квотами, мінімальними імпортними цінами і заборонами на імпорт. Досить жорсткими є також зобов'язання України у сфері використання санітарних і фітосанітарних заходів. Крім того, оскільки в Україні не було заборони на використання антибіотиків і гормонів при відгодівлі худоби, було дозволено імпорт м'яса і м'ясопродуктів, при виробництві яких використовувалися гормони.

Таким чином, можливості нетарифного регулювання імпорту м'яса ВРХ в Україну суттєво обмежені порівняно з її торговельними партнерами, на той час як нетарифні бар'єри для експорту в інші країни, зокрема в ЄС, а останнім часом і в Російську Федерацію для нашого виробника залишаються або стають недосяжними.

Інша сфера зобов'язань України перед СОТ стосується не стільки захисту, стільки державної підтримки м'ясного скотарства. В Угоді про сільське господарство СОТ наголошується на недопустимості перевищення рівня зобов'язань щодо підтримки сільськогосподарських виробників, якщо її результатом стане перевищення рівнів зобов'язань, визначених у Розкладах зобов'язань щодо скорочення підтримки [4], за винятком підтримки, яка надається за допомогою заходів «зеленої скриньки», «блакитної скриньки» та «заходів спеціального й диференційного режимів» (стосуються країн, що розвиваються). Фінансування інших заходів підтримки, що не відносяться до цих категорій (так званих заходів «жовтої скриньки»), при вступі України до СОТ було «зв'язано» на рівні 3043 млн. грн. Крім того, Україна має право на так звану підтримку "de minimis" без включення до СВП¹ – в межах 5% рівня підтримки як для окремих видів сільськогосподарської продукції, так і для непродуктових програм підтримки. Зокрема, якщо вартість валової продукції худоби та птиці (виросування) у 2010 р. склала 23245,5 млн. грн., то можлива підтримка цих видів продукції без включення до СВП складає 1163,3 млн. грн.

Оскільки фінансування тваринницької продукції, в тому числі м'яса ВРХ, через програми «жовтої скриньки» обмежується показником базового загального СВП, доцільно максимально використовувати для підтримки галузі «зелені» програми, які прямо не пов'язані із виробництвом продукції

¹ СВП – сукупний вимір підтримки. Цей показник визначено в Угоді про сільське господарство (ст. 1а) так: «Сукупний вимір підтримки» та «СВП» означають річний рівень підтримки у грошовому виразі, яка надається на сільськогосподарський товар на користь виробників базового сільськогосподарського товару, або підтримку, не пов'язану з конкретним товаром, яка надається на користь виробників сільськогосподарської продукції взагалі, за винятком підтримки, наданої за програмами, які визначаються як такі, що звільнені від зобов'язань щодо зменшення підтримки за Додатком 2 до цієї Угоди» [4].

тваринництва і фінансування яких може обмежуватися лише можливостями державного й місцевих бюджетів.

Слід відзначити, що політика підтримки вітчизняного скотарства заходами «жовтої скриньки» СОТ прямо, а «зелена скринька» опосередковано спрямована на захист вітчизняного виробника, тому що збільшує його конкурентні переваги перед імпортерами і сприяє імпортозаміщенню на внутрішньому ринку.

Четверта сфера, у якій Україна взяла зобов'язання перед СОТ, стосується експортної конкуренції, а саме, регулювання експорту живої ВРХ та шкіри ВРХ:

- експортне мито на живу ВРХ та живі вівці і кози буде знижено до 50% на момент вступу, а потім до 10% за 8 років (щорічно на 5%);

- експортне мито на шкіру ВРХ, вівці і кіз, свиней буде знижено з 30% до 20% за 10 років (щорічно на 1%).

Вивізне мито на ВРХ було запроваджено у 1996 р. з метою обмеження експорту живої худоби та збільшення поголів'я. У цьому сенсі цей захід не став результативним, тому що й експорт живої худоби майже припинився, зменшення поголів'я не вдалося призупинити. Зокрема, в Угоді про ЗВТ з ЄС прописано зниження експортного мита до нуля протягом 10 років у взаємній торгівлі живою ВРХ з ЄС.

Несиметричність режимів захисту внутрішнього ринку м'яса ВРХ України та більшості розвинутих країн світу підсилюється через неможливість застосування Україною спеціальних захисних заходів (СЗЗ), визначених в Угоді про сільське господарство СОТ, які характеризуються наявністю так званих «тригерів» (пускових механізмів) цін та обсягів, які автоматично дозволяють застосування захисних заходів, якщо перейдено поріг загрози зниження цін або зростання обсягів імпорту. Право використання СЗЗ мають тільки 38 членів СОТ, зокрема ЄС та США, які в кінці Уругвайського раунду перевели нетарифні обмеження у тарифні.

У зв'язку з виявленою несиметричністю тарифних і нетарифних рівнів захисту вітчизняного м'ясного скотарства щодо рівнів захисту більшості світових імпортерів і країн, що розвивають м'ясне скотарство, не можна уникнути питання застосування інших, крім СЗЗ, надзвичайних заходів СОТ у разі завдання шкоди вітчизняним виробникам від зростання імпорту. Відповідні проблеми були детально досліджені для ринків продукції тваринного походження, зокрема, м'яса і харчових субпродуктів ВРХ [10]. Слід зауважити, що хоча формальних підстав для застосування тимчасових надзвичайних заходів (антидемпінгових, захисних, компенсаційних) на ринку м'яса ВРХ не було виявлено, необхідно постійно відстежувати відповідні загрози і за участі асоціацій виробників надавати обґрунтування доцільності застосування захисних механізмів.

Висновки. Рівень захисту внутрішнього ринку м'яса ВРХ після вступу до СОТ суттєво знизився з огляду на: 1) зниження до 15% ввізного мита; 2) переходу до адвалерної ставки мита, яке, на відміну від специфічної, що діяла до вступу у СОТ, менш ефективна для захисту внутрішнього виробника в найуразливіші для нього періоди падіння цін на світових ринках; 3) відмови від

диференціації ставок митного тарифу в межах товарних груп свіжого, охолодженого й мороженого м'яса ВРХ, яка до цього захищала внутрішній ринок від імпорту дешевої неякісної м'ясної сировини.

Негативний вплив зниження рівня тарифного захисту на розвиток галузі м'ясного скотарства був частково компенсований більш суттєвим зниженням рівня ставок ввізного мита на свинину та м'ясо птиці (до 10%–12%), які безпосередньо конкурують із м'ясом ВРХ і виграють конкурентну боротьбу на споживчому ринку країни завдяки нижчій ціні. У результаті імпорт цих категорій м'яса після вступу до СОТ зростав значно більшими темпами.

Порівняльний аналіз рівнів тарифного захисту м'ясного скотарства країн-чистих імпортерів м'яса ВРХ і країн, які розвивають власне м'ясне скотарство, показав, що існує несиметричність тарифного захисту ринку м'яса ВРХ України та цих країн, яка виявляється у: 1) нижчій ставці ввізного мита в Україні; 2) відсутності можливості використання специфічних, змішаних або комбінованих тарифів; 3) відсутності можливості диференціації розміру ввізного мита за тарифними лініями всередині товарної групи; 4) відсутності можливості квотування імпорту.

Можливості нетарифного регулювання імпорту м'яса ВРХ в Україну суттєво обмежені порівняно з її торговельними партнерами, тоді як нетарифні бар'єри для експорту в інші країни, зокрема в ЄС, а останнім часом і в Російську Федерацію для нашого виробника залишаються або стають недосяжними.

Політика підтримки вітчизняного скотарства заходами «жовтої скриньки» СОТ прямо, а «зеленої скриньки» – опосередковано спрямована на захист вітчизняного виробника, тому що збільшує його конкурентні переваги над імпортерами і сприяє імпортозаміщенню на внутрішньому ринку. Доцільно максимально використовувати для підтримки галузі «зелені» програми, які прямо не пов'язані з виробництвом продукції тваринництва і фінансування яких може обмежуватися лише можливостями державного та місцевих бюджетів, та підтримку "de minimis".

Несиметричність режимів захисту внутрішнього ринку м'яса ВРХ України та більшості розвинутих країн світу посилюється через неможливість застосування Україною спеціальних захисних заходів (СЗЗ), визначених в Угоді СОТ про сільське господарство.

Необхідно здійснювати постійний моніторинг ринку м'яса ВРХ з метою виявлення загроз для вітчизняних виробників унаслідок зростання імпорту і задля вчасного застосування надзвичайних механізмів СОТ – захисних, антидемпінгових або компенсаційних.

1. Про внесення змін до Закону України «Про ветеринарну медицину»: Закон України від 16.11.2006 №361-16 // Відомості Верховної Ради України.– 2007.– №5–6. – С. 53.

2. Про внесення змін до Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України»: Закон України від 30.11.2006 №401-16 // Відомості Верховної Ради України.– 2007.– №4. – С. 36.

3. Додатки до Закону України «Про Митний тариф України» від 5.04.2001 №2371-Ш (в редакції Закону України від 31.05.2007 №1109-V та від 1.01.2012 №2371-Ш) // zakon1.rada.gov.ua.

4. Угода про сільське господарство: Міжнародний документ (СОТ) від 15.04.1994 // zakon1.rada.gov.ua.

5. Единый таможенный тариф Таможенного союза Республики Беларусь, Республики Казахстан и Российской Федерации: Утвержден Решением Комиссии Таможенного союза от 18.11.2011 №50 // www.tsouz.ru.
6. Перечень товаров, в отношении которых с 1 января 2012 года устанавливаются тарифные квоты, а также объемы тарифных квот для ввоза этих товаров на территорию государств-членов Таможенного союза: Утвержден Решением Комиссии Таможенного союза от 18.11.2011 №865 // www.tsouz.ru.
7. Живі тварини; продукти тваринного походження: Експорт-імпорт окремих видів товарів за країнами світу за січень-грудень 2011 р. // Держстат України // www.urbstat.gov.ua.
8. Кобута І.В., Сеперович Н.В. Субсидування аграрного сектору в умовах членства України в СОТ: напрями та механізми. – Л.: Українські технології, 2009. – 152 с.
9. Осташко Т.О., Волощенко Л.Ю., Ленінова Г.В. Внутрішній агропродовольчий ринок України в умовах СОТ / НАН України; Ін-т екон. та прогнозув. – К., 2010. – 208 с.
10. Осташко Т.О., Волощенко-Холда Л.Ю. Надзвичайні заходи СОТ для захисту ринків агропродовольчих товарів / НАН України; Ін-т екон. та прогнозув. – К., 2011. – 224 с.
11. Report of the Appellate Body. United States – Transitional Safeguard Measure on Combed Cotton Yarn from Pakistan – AB-2001-3. §96-98. WT/DS192/AB/R 8.10.2001 // www.wto.org.
12. Report of the working party on the accession of the Russian Federation. Schedule CLXV – The Russian Federation Addendum WT/ACC/RUS/70/Add.1 17.11.2011 // www.wto.org.
13. Report of the Working Party on the accession of Ukraine to the World Trade Organization. WT/ACC/UKR/152 25.01.2008 // www.wto.org.
14. Tariff Analysis Online // tariffanalysis.wto.org.

Стаття надійшла до редакції 8.10.2012.